

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Jaume Agelet a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/jaume-agelet> >

Jaume Agelet i Garriga

La recerca del paradís perdut

Enric Falguera

La poesia de Jaume Agelet i Garriga és una de les líriques més netament romàntiques que podem llegir en la literatura catalana.

Poeta, crític i traductor nascut a Lleida (1888-1981)

Els orígens poètics d'Agelet són difusos i es remunten a la seva època d'estudiant universitari a Madrid, a l'empara de la "Residencia de estudiantes" i les tertúlies del Café Pombo, sota la influència dels poetes espanyols de principi de segle: Antonio Machado, Juan Ramon Jiménez i Federico García Lorca. El poeta va néixer a Lleida, font d'inspiració de molts dels seus poemes, el 25 de juliol de 1888, fill de l'aristocràcia lleidatana. Anys a venir desenvolupa la carrera diplomàtica per diverses ciutats europees i americanes: Mèxic, Washington, Viena, La Haia o París. És durant aquests primers anys de diplomàcia que Agelet inicia la seva carrera literària. A banda de raons personals, hi ha dos factors ambientals que intervenen d'una manera determinant en la decisió de publicar. Primer, el nou rumb que, a partir de *La paraula en el vent*, de [Josep Carner](#), emprèn la poesia catalana. Aquest fet li facilita l'exploració del món interior i la construcció d'una poesia que tendeix cap al lirisme, l'emotivitat, la simplicitat i la puresa, i on els models per seguir són els paisatgistes romàntics anglesos i els simbolistes francesos. I en segon lloc, una posició còmoda dins els panorama literari català arran de l'acostament que es produeix entre les lletres catalanes i espanyoles durant la dècada de 1910-1920, cosa important en un poeta de formació inicial castellana i que sempre navega en l'ambigüitat política.

Així, el 1924 publica *Domassos al sol*, un primer llibre d'ascendència carneriana (tot i la referència maragalliana del títol) en què el poeta descriu objectivament i civilment la natura. A partir d'aquí inicia un procés de subjectivització, d'interiorització del paisatge en què el jo literari i la natura es fusionen a la recerca d'un Tot unitari. Aquesta evolució, que llegim en els dos llibres següents (*La tarda oberta* [1927] i *Hostal de Núvols* [1931], un dels millors volums del poeta), segueix paral·lela a l'ús d'una poesia més essencial, epigramàtica, de major concreció lírica, basada en la imatge i en la metàfora. En aquests poemaris Agelet ja mostra el seu ventall de temes: l'expressió sentimental del paisatge, el temps i la seva petjada, el record, i la mort, sempre vital i animitzada.

La consolidació de la poètica ageletiana arriba amb *Els fanals del meu sant* (1935). El llibre introdueix el principal tema de la seva obra: el món de la infantesa i el seu correlat literari. Agelet crea una poesia que es construeix a si mateixa a partir d'uns elements referencials que descriuen un món ideal i que prenen una dimensió mítica: la mare, el record, els jocs i els sentiments infantils, els objectes de la llar i de la natura. Un univers clos en el qual el paisatge, teló de fons de tots els poemes, se'ns presenta amb una innocència pueril, viu i juganer, com la por que s'amaga per tots els racons: "La por, tota poruga, / que amenaça, indecisa, des de lluny". Els objectes, els animals, les plantes tenen una ànima pietosa, en clara referència al corrent franciscà, que els vivifica i que ho omple tot d'esperança, de color i de vida. D'aquí les contínues animitzacions, recurs recurrent del poeta, i l'ús de la sinestèsia per relacionar elements, idees i sentiments. De fet, Agelet és un poeta de

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Jaume Agelet a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/jaume-agelet> >

sensacions, de construcció del vers per sobre del poema.

Per tal d'establir i de fixar aquest cosmos, el poeta fa servir dos símbols fonamentals: l'ocell, al·legoria recurrent en la tradició poètica del simbolisme, i la finestra. El primer simbolitza el dinamisme i l'evolució, allò que és canviant en la vida, però també allò que ens és propi, que és característic de cadascú, perquè som éssers en tant que evolucionem i el jo es defineix com a tal a partir del canvi, del progrés, tal com l'ocell ho fa a partir del seu vol. La finestra, en canvi, és el símbol del traspàs entre la realitat i la ficció poètica. La porta a un paisatge, en què els protagonistes animats o inanimats i els sentiments són els de l'infant. Agelet, per tant, basteix una (re)creació de la seva infantesa. Per això, hi ha en aquesta poesia una absència gairebé incòmoda de sentiments adults, com ara l'amor. Es tracta d'una poesia infantil construïda a partir del record i des de la maduresa. Un món fictici que remet al somni. I d'aquí l'ús d'algunes imatges oníriques properes al surrealisme.

El poeta narra el món infantil, però ho fa des de la visió adulta. Es produeix aleshores la confrontació entre dos mons: el literari, que es correspon a l'univers infantil, i el real, marcat per la distància, freda i grisa, de la postguerra: "Que n'era de gran / el camí de l'horta, / quan jo era un infant [...]. Com s'és fet petit / i gris i esquifit!". És per això que ara revisitar el paisatge infantil és un exercici ple de nostàlgia i melangia, una aventura elegíaca cap al passat. Agelet ofereix, doncs, una nova visió de l'arcàdia i planteja una resposta, basada en la dualitat adult-infant com a constituents de l'home, a la crisi d'identitat del jo pròpia dels principals corrents de pensament de les primeres dècades del segle passat.

Així, la poesia d'Agelet, en tant que és evasionista, permet, quan arriba l'hora, girar l'esquena al món i crear un univers poètic, personal i gens compromès, que tracti d'entendre el perquè d'una guerra i una dictadura. L'esclat de la Guerra Civil i la dictadura allunyen el poeta definitivament de la carrera diplomàtica (sembla que per desacord amb la política de persecució de la llengua catalana per part del règim franquista i per unes acusacions de conspiració contra el govern legítim de la República a favor de la monarquia). El poeta resideix definitivament, tret de les seves visites estiuenques al Pirineu lleidatà i aragonès, a París, fins poc abans de la seva mort. Des de la capital francesa i amb escàs però fidel contacte amb la intel·lectualitat del país, probablement per la seva ambigua posició política, Agelet continua escrivint per compromís a la seva concepció de la poesia. *Rosada i celístia* (1946) i *Pluges a l'erm* (1953), dos volums excel·lents, solidifiquen els guanys aconseguits a *Hostal de núvols*. Simbolitzen la culminació del procés d'interiorització de la natura i l'evidència que assolir l'Absolut només és possible mitjançant la recreació del paisatge infantil i el somni o la mort. Per Agelet, el somni, la son i el son són instants de creació poètica que faciliten la construcció d'un món ideal fet a mida. Una realitat literària fornida a partir de l'experiència, com passa a *L'escalf del graner* (1955), que no sempre se'ns mostra sòlida i segura. Aleshores, el poeta planteja els seus dubtes respecte de la recreació literària del seu cosmos.

La transformació simbòlica de la realitat, el paper de l'escriptura i l'art en la nostra societat, i l'existencialisme són nous temes que llegim en la poesia ageletiana dels anys seixanta, en llibres com ara *Fons de lluna* (1960) i *La gàbia de la faula* (1964). La mort és en el primer l'eix principal i l'única sortida possible a la dicotomia present-passat (o, el que és el mateix, infant-adult) que mostra la seva obra. El segon, en canvi, es converteix en una anàlisi sobre la llengua i el seu poder transformador, vivificador, en el llibre metaliterari del poeta.

Finalment, publica encara dos volums més: *Hort vell* (1968) i *Ocells al teulat* (1970), dos poemaris que es mantenen en la línia dels anteriors. Durant la dècada dels setanta, Agelet emprèn un procés

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Jaume Agelet a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/jaume-agelet> >

de revisió de la seva obra, a l'estil de [Carner](#), amb la finalitat de publicar una nova versió de la seva obra poètica completa, que no pot arribar a concloure perquè mor a Madrid el març de 1981.

La seva mort deixa en l'oblit tota una tasca alternativa, però igualment important per copsar en la seva totalitat la figura d'Agelet: la de crític i traductor, que els estudis recents estan posant al descobert. La correspondència del poeta amb [Tomàs Garcés](#), [Marià Manent](#), [Ramon Xuriguera](#) o [Mercè Rodoreda](#) (els amics fidels) mostra un lector voraç, crític refinat, sempre a la recerca de l'ànima del text, o deixa veure el crític d'art interessat en les qualitats pictòriques de la poesia. O mostra el traductor de Verlaine, Moréas, Goethe, Blake o Rilke en traduccions de poemes d'amor que contribueixen a pal·liar la manca de poemes originals d'aquesta temàtica. Així, Agelet és vist com un home de lletres en tota la seva integritat. Un intel·lectual, absent i intimista, que mai no assoleix el lloc que li pertoca en la historiografia catalana, la figura del qual és encara avui, tal com diu Jordi Pàmias, "una ombra per descobrir".

Com recordo el poeta Agelet i Garriga

Albert Manent

Els poetes de l'anomenada generació noucentista es coneixien tots. Els anys trenta, Agelet, ja diplomàtic, tenia una relació discontinua amb el meu pare, però no s'oblidava d'enviar-li alguns dels seus llibres. Agelet, no solament perquè va viure tant a l'estranger, sinó perquè era molt independent i gens amic de les xafarderies literàries, tenia poques amistats; el primer de tots, [Tomàs Garcés](#), qui li edità dos dels llibres. A Lleida mantenia aquesta independència, per bé que coneixia els literats de l'època, més grans que ell, com ara Magí Morera i Galícia. I recordo que valorava un escriptor en prosa, costumista, el nom del qual no em ve a la memòria, però que era més aviat poc conegut.

La Guerra Civil va trobar el poeta exercint de diplomàtic a París. Home de pau i gens de partit, no li devien plaure ni els radicalismes de la zona republicana (la FAI li devia fer horror!) ni la fatxenderia militar dels que s'havien alçat "en nombre de España". Per això no va prendre partit i es va quedar a París amb la seva dona. Com que tenia propietats, segur que des de Lleida li devien arribar els rèdits que cobrava el seu administrador. Aquest, que penso que es deia Prim, era l'encarregat d'enviar els llibres als amics del poeta amb una targeta que deia invariablement: "De part de l'autor, absent".

Sobre aquesta absència hi ha una carta d'Agelet a [Serra d'Or](#) (octubre de 1965) en què puntualitza una afirmació falsa del poeta i crític Francesc Vallverdú, a la mateixa revista, el maig del 1965. Hi deia: "El Sr. Francesc Vallverdú, comentant un llibre de versos meu a *Serra d'Or* diu que «Agelet es troba fatalment entre els qui l'any 39 han de traspasar la frontera i després no tornaran». Aquesta afirmació és inexacta. El 1939 em trobava a l'estranger, on ja residia des de feia molts anys. El propòsit d'aquestes ratlles meves és exclusivament de restablir la veritat, sense que tinguin res a veure amb el fet que m'hagin pogut plaure o bé contrariar les paraules més amunt transcrites. Atentament us saluda J. Agelet i Garriga (Figueres)."

És una carta breu, diplomàtica i puntualitzadora. Recordo que algú de la revista, de la qual jo era redactor actiu, em va comentar que Agelet havia fet arribar el seu disgust civilitzat per l'error comès per Vallverdú i que s'havia interessat per la publicació de la seva rèplica.

Al voltant del 1950, quan ell ja tornava a trepitjar territori català, va reemprendre la relació amical i

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Jaume Agelet a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/jaume-agelet> >

literària amb el meu pare, fins al punt que, una vegada que la meva germana Roser el 1953 anava a Anglaterra i havia de passar per París, a l'estació hi havia Agelet i es van reconèixer perquè Roser duia amb la mà alçada un exemplar de *Rosada i celístia*.

Agelet era un senyor, un gentil home, d'una educació exquisida. Tot i que podia semblar desmanegat a causa de la seva còrpora, anava molt ben vestit i era amatent amb tothom. Algunes vegades, de pas durant uns dies a Barcelona, venia a dinar a casa i així vam descobrir el seu bon humor i el seu anecdotari i, alhora, la passió per polir la seva obra. Amb una divertida commiseració, Agelet i Garriga explicava les errades que sortien als seus llibres i fins i tot una mala interpretació dels correctors. La més greu era en una rima que acabava amb "minestra" i hi havia publicat "finestra". "Quin desastre!", exclamava el poeta amb el seu característic accent lleidatà.

Agelet, viatger impenitent que publicava els seus llibres de poesia a Holanda o a Anglaterra, era una persona molt arrelada a la terra. El seu testament havia d'ésser la revisió definitiva de la seva poesia, conjunt d'obres que havia de publicar la Fundació Vives Casajuana, de la qual jo era patró i que era presidida per Antoni Bergós, íntim d'Agelet i lleidatà com ell. No sé per quina raó no va entrar en la sèrie de publicacions de la fundació.

Enric Falguera, qui amb una devoció quasi filial recull l'epistolari d'Agelet, ara ha pogut recuperar bona part dels materials que havia preparat el poeta i en fa una excel·lent edició crítica. Ens hem de felicitar perquè un investigador jove hagi dedicat anys a estudiar, comprendre i editar l'obra d'Agelet i a recompondre'n la vida, fins on ha estat possible.

Tast de textos

Text

 WEB: Selecció de poemes

A Magisteri Teatre-Mag Poesia.

<http://www.mallorcaweb.com/magpoesia/poemessolts3/ageletjaume.html>

 WEB: Al Corpus Literari Digital de l'Aula Màrius Torres

Recull tota l'obra poètica d'Agelet digitalitzada.

http://www.catedramariustorres.udl.cat/espaimt/directori/item.php?acr_item=agel&opcio=obres&tipus=

 WEB: Vila en festa

Un poema de Jaume Agelet

<http://www.smestregispert.cat/?m=200812>

 WEB: Vila de Guimerà

Un poema de Jaume Agelet

<http://www.xtec.es/~evicioso/urgell/agelet.htm>

 WEB: Quatre poemes comentats

'Afusellat', 'Boira endins', 'Amor' i 'No diré pas el cant que em furga endins'.

<http://unacosamoltgranenunademoltpetita.blogspot.com/search/label/Agelet%20i%20Garriga>

Àudio

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Jaume Agelet a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/jaume-agelet> >

AUDIO: Jaume Agelet recita cinc poemes seus

'Poètica', 'Camino enlluernat dins la tenebra', 'Xiscladissa de falsies', 'Passes fugisseres' i 'Cantilena del fill vell'. Al Corpus Literari Digital de l'Aula Màrius Torres.

http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/fonoteca/colo/index.php?acr_autor=agel&tipus=colo/arxiu

Biobibliografia

Biografia

WEB: A la Viquipèdia

Biografia i enllaços sobre l'autor a l'enciclopèdia lliure.

http://lletra.uoc.eduhttps://ca.wikipedia.org/wiki/Jaume_Agelet_i_Garriga

WEB: A la Hiperenciclopèdia

<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0000975.xml>

Bibliografia

WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Agelet+i+Garriga+Jaume&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Agelet+i+Garriga+Jaume&sortdropdown=-&searchscope=23

WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C__SJaume%20Agelet__Orightresult__U1?lang=cat&suite=pearl

WEB: Articles sobre l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Agelet%2C+Jaume&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+lengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=0&of=hb

Comentaris sobre l'autor

Crítica

WEB: A l'Aula Màrius Torres

Pàgina del Directori Literari de Ponent de l'Aula Màrius Torres dedicada a l'autor. Conté molta informació sobre l'autor i la seva obra, bibliografia, enllaços, crítica i digititzacions.

http://www.catedramariustorres.udl.cat/espaimt/directori/item.php?acr_item=agel

PDF: L'obra de Jaume Agelet i Garriga. Estudi i edició

Tesi doctoral d'Enric Falguera García (Universitat de Lleida, 2014).

<http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/131996/Tefg1de1.pdf;jsessionid=FECF0B6E816B1C015761FCD068AF3C50?sequence=2>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Jaume Agelet a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/jaume-agelet> >

PDF: Dos articles a *La Vanguardia*

Albert Manent i Josep Vallverdú parlen d'Agelet a *La Vanguardia* (27/06/1988).

<http://hemeroteca.lavanguardia.es/preview/1988/07/26/pagina-48/33044316/pdf.html?search=agelet>

WEB: Josep Romeu i Figueras parla de Jaume Agelet

A *Quadern de memòries*.

http://books.google.cat/books?id=_7r4XsTDvtMC&pg=PA116&lpg=PA116&dq=%22jaume+agelet%22&source=bl&ots=dy2X-TMXx2&sig=AQZPFZAjaYs2oAM2g-gaBOtS8Sc&hl=ca&ei=Zg7SSZegEZmPsAbalN2hBA&sa=X&oi=book_result&resnum=4&ct=result#PPA116,M1

WEB: Comentari de Jaume Subirana sobre el poeta

Publicat a *El Periódico*.

<http://jaumesubirana.blogspot.com/2008/11/agelet-no-s-de-lleida.html>

Diversos

WEB: A Endrets

Fitxa de l'autor a Endrets. Geografia Literària dels Països Catalans.

<http://www.endrets.cat/autor/534/jaume-agelet-garriga-ca.html>
